

pédikus palotájának „tortájának”, de elgondolását nem garázsunkban kell felépítenünk, hanem az agyunkban.

Shinro Ohtake műve több mint hatvan könyvből áll, némelyik a hétszáz oldalt is meghaladja. Enciklopédikus összeállítás. Hatalmas vendégkönyvében (*Scrapbooks 1–66, 1977–2012*) a művész vizsgálja az utazások, az álmok és naplók összefonódását, kapcsolatát. A könyv fedele kígyóbőr, ami nem vedlik, vagyis megújul, hanem foszlik. Könyvkötőre lenne szükség. Mert a könyvnek is teste van.

KÖLÜS LAJOS

Álmok és corpusok

„Néhány állat sírhat, ha elveszti az érintkezés vigaszát. Ez valószínűleg öröklött válasz lehet arra, ha nem érzi az érintkezést.”

(*Marc Bekoff etológus*)

Az 55. Velencei Biennále fő témája a könyv és az emberi test. Tudás és anyag, amely magában rejti a szellemet, az agyat, modern néven: a komputert, amely egyszerre barbár és egyszerre isteni csoda. Az emberi test hihetetlenül bonyolult és rejtélyes szerkezet, saját magában nem képes formáját fenntartani, ezért sorsa a felbomlás.

A Giardiniben és az Arsenaleban a mindenütt-levés érzése fog el, a művészeti tárgyak, köztük számtalan tv-képernyő, kalandozásra hívnak, itt is vagyok, ott is vagyok, hol Finnországban, hol Dél-Afrikában. A kétféjű kígyó *Valentin Carron* alkotása (*You they I you*) a svájci pavilonban úgy tekeredik egyik falról a másikra, hogy nem tudjuk, merre is menjünk, hogy ne kövessen. A vékony, kovácsoltvas test azt szimbolizálja, hogy az út sokkal fontosabb, mint a végső úti cél.

Phyllida Barlow a sötét anyagot tömbösíti (*Untitled: hanging lump coal black*, 2012) ősi szoborként, felfüggeszti, alatta járhatunk, alá állhatunk. Nem szakad le. Érezzük és látjuk a súlyt. Daru, emelő sehol. Lélegzünk. *Alice Channer* kék-fehér textilje (*Reptiles*, 2012) a nyomok eltűnése is, mutáció, és annak lehetséges alakulását tárja elénk, a test és az anyagok viszonyát posztindusztriális környezetben. Munkái síkfelületet alkotnak, nyúlik, kitágul és összehúzódik a lepel, miközben a mennyiség, a méret, a súly nem változik. *Danh Vo* (*Hoang Ly church, Thai Binh Province, Vietnam*, 2013) konceptuális művész egy kétszáz éves, gyarmatosítás kori vietnami templombelsőit állított fel, szőnyegekkel. Nyugat találkozik a nyugattal. Az *ASF+F* csoport hiperrealizmussal fejezi ki modern korunk ókori jelmezekbe és tájba helyezett világát (*The Feast of Trimalchio, Arrival of Golden Boat*), benne az embereket és tárgyakat. Groteszk látvány a falikép nagyságú színes mű. Már-már giccsnek hat. Nem az, modern allegória. *Cathy Wilkes* (*On the road*) installációja az Enciklopédia-palotában már a jelenbe helyezi művészt, az embert, és annak reménytelenségét. Az alkotás az intimitás terét hozza létre. Egy fal nélküli, függönnyel megosztott teret, négy gyermeki figurát látunk, előttük egy le-

hajtott fejű férfi, üres borosüvegekre néz. Minden bizonytalan, érezni a várakozás lehetetlenségét, a könyörtelen szembesülést a hiánnyal, és a kiszolgáltatottsággal. Akaratomtól függetlenül bevonódom a látványba.

A *Vatikán* is beszáll a küzdelembe. A szentszéki pavilon három szekcióból áll, amelyek a Teremtés, a Teremtés-telenítés és az Újrateremtés–Új emberiség címet kapták. Engem a cseh fotóművész, *Josef Koudelka* („*Jabal al-Qal'a*”. *Temple of Hercules on citadel Hill in Amman, Jordan, 2012*) fényképei nyűgöztek le. Az ember szenved, szorong, és az idő súlyát érzi, az idő nehezül vállára, mellére, helytől függetlenül. Nagyon is helyhez kötött. Már nem csak Nietzsche érzi, hanem a mai kor embere is, hogy itt Isten valóban meghalt. Szörny a tájban, csak a földbe kapaszkodó ujjai látszanak.

Jimmi Durham (*Jesus. Es geht um die Wurst. 1992*) groteszk, vizuálisan gazdagon megformált, az őshonos, marginalizált kultúrát megidéző figurája finoman faragott trópusi fán ül, mégis azt mutatja, hogy az isten nem halott, inkább most egy koldus, akinek arca két részre oszlik (fekete-barna), egyik lábfejét elvesztette, drótszálban végződik. Az alak egy védtelen piciny állatot tol dobozban az orrunk elé. A világ megváltható, de mi nem vagyunk megváltók.

Rembrandt híres műve (*The Mennonite Preacher Anslo and his Wife*) nem látható a kiállításon, de mégis jelen van, festményén a kinyitott könyv a benne rejlő tudást, erőt, tapasztalatot, rendet, mértéket és értelmezést szimbolizálja, hogy könyv által az ember valahol otthon lehet, illetve otthonra talál és találhat a világban. Rembrandt által ábrázolt idő és tér egysége ma már nem létezik. A könyv volt az emlékezet, a kaland, az észbeli tudás hordozója. A könyv többé nem a tudás központja, alfája és omegája. Máshol keressük a központot, amely eligazít, máshol keressük az okozatiságot, amely rendet visz a jelenségek kuszaságába. *Wim Bothan* köze van Rembrandtéhoz (*Study for the Epic Mundane, 2013, Generic self-portrait as an Exile, 2008*) a dél-afrikai pavilonban, portré szobrai könyvekből nőnek ki, könyv a talapzat, és a test is. A tudás és az információ ölt testet.

Pawel Althamer (*Venetians, 2013*) szürreális és nyitott, üres, teste (90 műanyag figurából áll a sorozat) az elveszett lelkeket idézik meg, utalva rá, hogy a test csak a lélek járműve. A szenegáli *Papa Ibra Tall* stílusa szürreális, absztrakt, modern és mágikus realizmust megidéz. Festményein felfedezzük a burjánzó vonalak és színek izgalmas kapcsolatát, a köztes teret és formákat, az arányok, az egyensúlyok mozgását, elmozdulását.

Bombasztikus a holland pavilon. *Mark Manders* (*Working Table 2012–2013, Room with Broken Sentence, részlet 1992–2013*) hátat fordít a fogyasztói kényszereknek, visszahúzódik a szobrok világába, a különböző anyagok használatával rejtélyes vizuális hatást ér el. A milói Vénuszt megidéző tárgyalóasztala különös alkotás. Egy nyújtózkodó, kar nélküli női alak lábát az asztalnak veti, miközben egy kifeszített íj céltáblája, és egyben a nyíl része is. A köztes lét és tudás elszakíthatatlan kapcsolatát látjuk. *Stevenson* című fotóján *Vivianen Sassen* más-ként fogalmazza meg a nyíl kérdést. Egy fiú szájával tartja a húrt, és nem tudni, ki a célpont, és mit lő ki és kire?

A test logosz is, mert hozzátartozik az agy, a fej. Vagyis a gondolat és az érzés. *Yiqing Yin* (*In Between*) műve vékony fonalakból áll, egy női alak bukkan elénk, leng, mozdul. Valószerűtlenül könnyed, áttetsző alkotás. Mestermunka. Szembe lehet állítani *Roberto Cuoghi: Belinda, 2013* (3-D nyomtatott szobor, mikroorganizmus) című művével, egy kőbe szorult óriással, akár Küklopsz, amely egy kéz ujjait jeleníti meg. Belindát elképzeltük egy mikrobiá-

lis életforma kifaragott sziklajaként. A szerkezet kőpor bevonatot kapott, a művész ezzel teremtette meg az érdekes textúrát.

A belga pavilonban *Berlinde De Bruyckere (Cripplewood, 2012–2013. Viasz, epoxy, vas, textil, kötél, festék, gipsz, tetőfedés)* „cripplewood”-ja reprodukálja a hatalmas kidőlt fatörzset, több ága hátrafordult, rajtuk homokzsák és szakadt anyagok. Úgy hat az egész, mint egy hatalmas, göcsörtös és csomózott, gyökerestül kitépelt fa, amely felidézi egy lény (lehet állat, akár ember is) törzsét és végtagjait, rajtuk még látható izmok, inak és csontok. A kurátor, az író *J. M. Coetzee* (a 2003-as irodalmi Nobel-díj győztese) szerint *Cripplewood* egy hatalmas, melankolikus, költői munka, amelyben ott van a halál, a pusztulás, és szaggatott álmok. És ami leginkább zavaró, hogy nincs fény, a tetőablaki megvilágítás olyan sötét, mint a mély. Misztikus fájdalom. Szent Sebestyént látjuk, az ő torz és lekötött teste a fa. A mélyvörös ruha Szent Sebestyén vérére, és Bellini, Tiziano és Veronese festményeire is utal. Nem az őserdőt hagyjuk olyanak, amilyen, hanem a hajótörést szenvedett fát húzzuk a partra és védjük, mint emléket. Az utópia emlék is. Egy gondolat, egy érzés. Mit szerettünk volna korábban, amit már ma nem lehet, még gondolni, de érezni sem. Eljárt felette az idő. Az egyik épület sarkán felirat: *From kitsch to blood there is only one step.* Berlinde De Bruyckere is írhatta volna.

Összegzésként Borges paradoxonján gondolkozom: *A művész létezik, mivel ő alkotja meg a képeket: a képek viszont nem léteznek.* Az 55. Biennale nagyon is valóságos, de befogadni, átlátni két nap alatt képtelenség. Boris Groys médiateoretikus kifejti egy helyt, hogy a művészeti kommentátor védőruhát (textuális bikinit) készít a műre. Beszámolóm szubjektív, egyeseket kiemel, másokat elnyom, nem említ. A művészet viszont él (Körösenyi Tamás műcsarnokbeli kiállításának címét elorozva), köszöni, jól van, lábadozik és virgonc is. Meghökken, elborzaszt, menthetetlenül sokszínű, gazdag, és képes a változásra. Még akkor is, ha úgy emlékszünk az itt látott művekre, mint *Wifredo Díaz Valdez* a hegedűre. Dekonstruáltan. Minden a régi. Halljuk, látjuk, értjük a hangját. Nem más ez, mint egy múltból és jövőből jött meghívás, hogy tartsuk szemünket nyitva és éberem figyeljünk a változásra, amelyet talán már azért nem veszünk észre, mert bekövetkezett. És az érintkezés (a látás) vigasza ebben a világban ezért is jár nekünk.

55. Velencei Nemzetközi Képzőművészeti Biennále
2013. június 1–2013. november 24.